

جیاوازی نیوان وشه‌سازی و رسته‌سازی:

هه‌ردوو ئاستی وشه‌سازی و رسته‌سازی ریزمان پیکده‌هینن، واته ئهم دوو ئاسته ته‌واوکه‌ری یه‌کترن، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا هه‌ندیک جیاوازی له نیوانیاندا به‌دیده‌کریت له پووی تیۆرانین و مامه‌له‌کردنیاں بۆ که‌رسته خاوه‌کان، هه‌ولده‌دین هه‌ندیک له جیاوازییه‌کان له‌م خالانه‌ی خواره‌وه‌دا بخه‌ینه‌پوو:

1- یه‌که‌م له رسته‌سازیدا مامه‌له‌ له‌گه‌ل ریکخستنی وشه‌دا ده‌کریت وه‌ک ریزه‌وشه، یان په‌یوه‌ندی وشه‌یه‌کی دیاریکراو له‌گه‌ل وشه‌کانی ده‌وروبه‌ری، به‌واتای ئه‌وه‌ی رسته‌سازی خه‌ریکی په‌یوه‌ندی ده‌روه‌ی وشه‌یه، به‌لام په‌یوه‌ندی که‌رته‌کانی وشه‌یه‌کی دیاریکراو له‌نیو خۆیاندا تاییه‌ته به ئاستی وشه‌سازی، که‌واته رسته‌سازی تاییه‌ته به په‌یوه‌ندییه ده‌ره‌کییه‌کان و وشه‌سازیش تاییه‌ته به په‌یوه‌ندییه ناوخۆیییه‌کان، بۆ نمونه:

ئازاد چوو بۆ بازار

ده‌کریت له دوو پوانگه‌وه سه‌یری که‌رته پیکه‌ینه‌کانی ئهم رسته‌یه بکریت
أ- رسته‌سازی: وشه‌ی ئازاد چ په‌یوه‌ندییه‌کی به وشه‌کانی ده‌وروبه‌ری خۆیه‌وه هه‌یه؟
په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل کاری چووندا چیه؟ به هه‌مان شیوه وشه‌کانی تر.
ب- وشه‌سازی: وشه‌ی ئازاد چیه؟ ناوه؟ تاکه؟ گشتیی؟ تاییه‌ته؟ کۆیه؟ ساده‌یه؟ لیک
دراوه؟ چیه؟ ئایا مۆرفیمی به‌نده یان ریزمانیه؟ ئه‌مه ئه‌رکی مۆرفۆلۆجیه.

2- ئه‌و یاسایانه‌ی له مۆرفۆلۆجی و سینتاکسدا به‌کاردین له‌یه‌کتری ناچن، بۆ نمونه هه‌ندی
یاسا له سینتاکسدا به‌دیده‌کرین، که‌چی له مۆرفۆلۆجیدا پیاده‌ناکریت، وه‌ک گۆرینی شوینی
که‌رسته‌کان له مۆرفۆلۆجیدا به‌دیده‌کریت، بۆ نمونه:

نه شاره‌زا ← شاره‌زا نه (نابی)

ئازاد چوو بۆ بازار ← ئازاد بۆ بازار چوو (ده‌بی) ئاساییه

خواردنی گولله به‌پۆژه خوشه

گولله به‌پۆژه فرۆشه‌که‌م بینی

ئازاد گولله‌به‌پۆژه فرۆشه

له مۆرفۆلۆجیدا بواری شوین گۆرکین نییه بۆ نمونه:

گولله‌به‌پۆژه فرۆشه‌که

گولله فرۆشه به پۆژه‌که (نابی)

به پۆژه گۆله فرۆشه‌كه (نابى)

شوينى كه ره‌سته‌كان بۆ ديارى كردنى ئه‌ركه‌كانيان پيويسته بۆ نمونه: رستهى زمانى كوردى به شيوهى (S O V) ريز ده‌بیت، به لام هه‌ندى جار ئه‌م ريزبوونه به كارنايه، له رسته‌يه‌كى وهك :

من نانه‌كه‌م خوارد

نانه‌كه‌م من خواردم

ده‌بين شوينى بكه‌ر و به‌ركار گۆراوه به لام ئه‌م گۆرانكاريه‌ش به پيى چهند مه‌رج و ياسايه‌كه، كه له چوارچيوه‌ى رسته‌سازيدا ديارده‌كریت، رستهى يه‌كه‌م ريزبوونى ئاساييه رستهى دووهم ريزبوونى نائاساييه

3- له سينتاكسدا ياساى لادان هه‌يه به لام له مۆرفۆلۆجيدا ئه‌م ياسايه نيه، ئه‌مه‌ش به هۆكارى پاراستنى وزه‌وه له قسه‌كردندا به ريزه‌يه‌كى فراوان به‌ديه‌كریت، چونكه مروف هه‌ولده‌دات به‌كه‌مترين وزه زۆرترين بير ده‌ربېرى، تا ئه‌و راده‌يه‌ى ته‌مومژى لای گۆنگر دروست ناكات بۆ نمونه، كه ده‌وتریت چهند كه‌س هاتن؟

وه‌لام/ دوو

به لام له وشه‌سازيدا ئه‌گه‌ر بليت

پياوه‌كه شاره‌زا بوو يان نه‌شاره‌زا بوو؟

ناتوانى بليت (نه) به ته‌نيا ده‌بى وشه‌يه‌ك به ته‌واوى وه‌رگرين بليت

نه‌شاره‌زابوو

ئه‌وه‌ى له وشه‌سازيدا لاده‌دریت نابیت له وشه‌كه‌متر بیت واته له وشه‌ى ليك‌دراودا ته‌نيا مۆرفيميك لاندريت، به‌لكو ده‌كرى وشه‌كه هه‌مووى به‌يه‌كه‌وه لاندريت و ئه‌و كاته‌ش ده‌بیته لادانى سينتاكسى.